

Lagutskottets betänkande 3/1997 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av utsökningslagen

Riksdagen remitterade den 26 februari 1997 regeringens proposition 8/1997 rd till lagutskottet för beredning.

Utskottet har hört lagstiftningsrådet Tuula Linna vid justitieministeriet, ledande häradsfogden Heikki Merenheimo vid exekutionsverket i Helsingfors härad, chefsjuristen Risto Airikkala vid Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, utvecklingschefen Ari Enroth vid Maaseutukuskusten Liitto, ordföranden, häradsfogden Pekka Louekoski vid Häradsfogdarna i Finland rf även som representant för Biträdande utmätningsmän och stämningsmän rf, ordföranden Mauno Laaninen vid Exekutionsbiträdenas i Finland förening, juristen Juuso Jokela vid Bankföreningen i Finland, psykologen, juristen Virpi Mustila vid Vanda krisservice, ordföranden Matti Härkönen och vice ordföranden Olli Pohjankallio vid Skuldrådgivning rf samt tf. professorn Johanna Niemi-Kiesiläinen.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från social- och hälsovårdsministeriet.

Regeringens proposition

I propositionen föreslås i syfte att förbättra gäldenärens ställning att utsökningslagen ändras så att gäldenären i större utsträckning än tidigare får undanta delar av sin egendom från utmätning och att löneutmätningen kan avbrytas för viss tid efter att den pågått ett år.

Enligt förslaget skall bland annat sedvanlig bohag som gäldenären och hans familj använder samt personliga föremål enligt skäligen behov undantas från utmätning. Behövligen arbetsredskap undantas oberoende av deras värde samt föremål som kan jämföras med ett arbetsredskap till ett belopp som bestäms genom förordning. Djur

som behövs för näringsverksamheten undantas till skäligt värde. Gäldenären kan bevara också värdefull egendom, om han med hjälp av den skaffar sig tillräckliga inkomster.

Om gäldenärens lön har utmätts utan avbrott eller så gott som utan avbrott i ett års tid, skall utmätningsmannen enligt förslaget avbryta utmätningen för högst två månader under de förutsättningar som anges i lag. Möjligheten till avbrott gäller emellertid inte utmätning som görs för indrivning av underhållsbidrag till barn.

Lagen avses träda i kraft så fort som möjligt.

Utskottets ställningstaganden

Propositionens utgångspunkter

Propositionen hänger samman med en ändring i lagen av skuldsanering för privatpersoner, som trädde i kraft den 1 februari 1997. Denna ändring ledde till ett ökat behov att i skyndsam ordning revidera en del av bestämmelserna i utsökningslagen om gäldenärens rätt till undantag från utmätning. När riksdagen godkände denna ändring förutsatte den därför att regeringen före utgången av februari 1997 förelägger riksdagen en proposition med förslag till ändring av utsökningslagen åtminstone såtillvida att bohag skyddas och ett system med frimånader tas i bruk.

I propositionen realiseras riksdagens uttalande. I de sakkunnigutlåtanden som utskottet har fått har propositionen i allmänhet betraktats som en positiv, om också försiktig reform. Bestämmelserna om skydd för gäldenären har varit oförändrade i närmare hundra år. Det är därför på sin plats att modernisera dem. Utskottet tillstyrker lagförslaget i propositionen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Rätt till undantag från utmätning, UL 4:5

Att skydda gäldenärens och hans familjs sedvanliga bohag och personliga föremål enligt skäliga behov motsvarar de mål som sociallagstiftningen ställer upp för det moderna finska samhället. Att också nödvändiga arbetsredskap samt skol- och studietillbehör skall skyddas är självklart.

Däremot har man ansett att de bestämmelser som gäller undantag av föremål som är av särskilt stort känslovärde (5 § 2 punkten) och föremål som kan jämföras med arbetsredskap till ett belopp som fastställs genom förordning (5 § 4 punkten) ger alltför stora möjligheter till olika tolkningar. Utskottet har också diskuterat om det belopp på 10 000—15 000 mark som regeringen föreslår i motiveringen till propositionen som högsta tillåtna värde på föremål (oftast en bil) som kan jämföras med arbetsredskap och därför undantas från utmätning är lämpligt till storleken. Med beaktande av flexibiliteterna i bestämmelsen betyder detta belopp i praktiken ett föremål (bil), till ett värde av cirka 20 000—25 000 mark.

Utskottet anser utgående från en tilläggsutredning att bestämmelserna är nödvändiga trots att de kan tolkas på olika sätt. Avsikten är att utrymmet för tolkningar skall minskas genom gemensam utbildning, som gör det lättare att få till stånd en enhetlig rättspraxis. I syfte att göra det lättare att tillämpa bestämmelserna föreslår utskottet dessutom två justeringar i 4 kap. 5 § 2 mom. utsökningslagen. Värdet på föremål som kan jämföras med arbetsredskap kan enligt utskottets uppfattning höjas till 30 000 mark flexutrymmet inbegripet.

Frimånader, UL 4:6 a

Även möjligheten till frimånader har i allmänhet bedömts vara en välkommen reform. Maximiantalet frimånader, två månader per år, har dock ansetts för litet. Dessutom har det påpekats, att om de som drabbas av utmätning under en lång tid får utkomststöd kan de inte utnyttja det föreslagna systemet med frimånader på grund av den periodisering av inkomsterna som tillämpas på utkomststödet.

Också den omständigheten att de faktiska boendekostnaderna inte påverkar skyddsandelens belopp har också betraktats som en brist i skyddsbestämmelserna.

Utskottet omfattar uppfattningen att två frimånader kan vara för litet bland annat när en flera oförutsedda händelser plötsligt inträffar. Utskottet föreslår därför att maximiantalet frimånader enligt 4 kap. 6 a § 3 mom. utsökningslagen höjs från två till tre. Samtidigt påpekar utskottet att bestämmelsen så snart lagen har trätt i kraft kan tillämpas på dem vars lön har utmätts oavbrutet under ett år.

Enligt utredning från både justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet bör sammanjämkningen av frimånaderna och utkomststödet i princip inte förorsaka problem. Trots social- och hälsovårdsministeriets anvisningar har de olika kommunerna dock mycket varierande praxis i fråga om att bevilja utkomststöd. Hur stor nytta gäldenärerna har av frimånaderna beror därför på vilken kommun de bor i.

Social- och hälsovårdsministeriet håller dock för närvarande på att utarbeta nya anvisningar för kommunerna för att få till stånd en enhetlig praxis. Dessutom utreds behovet av att ändra bestämmelserna om utkomststöd i en arbetsgrupp som social- och hälsovårdsministeriet har tillsatt. Utredningen skall vara klar den 30 september 1997. Social- och hälsovårdsministeriet anser att det föreslagna systemet med frimånader gör det lättare för hushåll som blir föremål för utmätning att klara sig på egen hand och minskar därigenom behovet av utkomststöd. Om problem uppstår kan eventuellt helt nya tillämpningsdirektiv, som även beaktar utsökningen, övervägas när den nya regleringen är klar. Utskottet finner det viktigt att myndigheterna tillsammans följer upp sammanjämkningen av frimånaderna och utkomststödet och vid behov utfärdar nya anvisningar i snabb takt.

Enligt utredning från justitieministeriet är frågan om att beakta boendekostnaderna vid uträkningen av skyddsandelar både komplex och svår. Ministeriet kommer dock enligt uppgift att noggrant överväga frågan i samband med totalrevisionen av utsökningslagen.

Utbildning

Den oenhetliga utsökningspraxis som råder i vårt land utgjorde ett vägande skäl för riksdagen att genom sitt uttalande påskynda det föreliggande lagförslaget. Ovan hänvisades redan till behovet av utbildning. Utskottet anser det absolut nödvändigt att tillräcklig utbildning anordnas för personalen inom utsökningsväsendet. De felaktiga och oändamålsenliga utmätningar som nu

förekommer och som också utskottet känner till kan härigenom undvikas och en enhetlig praxis uppnås.

Med anledning av det ovan anförda föreslår lagutskottet vördsamt

att lagförslaget i övrigt godkänns enligt propositionen men att 4 kap. 5 och 6 a § godkänns med följande lydelse:

5 §

(1 och 2 mom. som i propositionen)

Om värdet av ett i 1 mom. 4 punkten avsett föremål som är jämförbart med arbetsredskap uppenbart överstiger det penningbelopp som anges i förordning, kan föremålet utmätas och säljas under förutsättning att ett i *förordning*

avsett skäligt penningbelopp returneras till gäldenären för anskaffning av ett ersättande föremål. Beslutet om det penningbelopp som skall returneras skall antecknas i utmätningsprotokollet *eller* i den anmälan om utmätningen som skall avges *särskilt* i stället för denna.

(4 mom. som i propositionen)

6 a §

(2 mom. som i propositionen)

Utan samtycke av sökanden får utmätning i de fall som avses i 2 mom. avbrytas för högst *tre* månader per år eller, om gäldenärens lön utbetalas med oregelbundna intervaller eller om lörens storlek varierar, för en tid som motsvarar detta.

(4 och 5 mom. som i propositionen)

Helsingfors den 11 april 1997

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Henrik Lax /sv, vice ordföranden Matti Vähänäkki /sd samt medlemmarna Sulo Aittoniemi /cent, Juhani Alaranta /cent, Toimi Kankaanniemi /fkf, Juha Karpio /saml, Pekka Kuos-

manen /saml, Annika Lapintie /vänst, Kari Myllyniemi /cent, Markku Pohjola /sd, Pekka Saarnio /vänst, Säde Tahvanainen /sd och Jukka Tarkka /ungf.

